

Nors šiandien įprasta su sukčiais susidurti interneto svetainėse ir socialinėse medijose, telefoniniai skambučiai, el. laiškai ir SMS išlieka populiariausiais sukčiavimo įrankiais, rodo „Luminor“ banko užsakymu atliktas tyrimas. Kaip atpažinti šiuos apgaulės bandymus ir apsaugoti save bei savo finansus, pasakoja „Luminor“ banko Sukčiavimo rizikos valdymo skyriaus vadovas Linas Sadeckas.

Telefoniniai sukčių skambučiai išlieka viena dažniausiai naudojamų apgaulės formų visose Baltijos šalyse, atskleidžia „Luminor“ banko užsakymu atlikta „Norstat“ apklausa. 2024 metais šiuo būdu sukčiai bandė apgauti 56 proc. Lietuvos, 65 proc. Latvijos ir 67 proc. Estijos gyventojų.

„2024 metais matėme ypač didelį telefoninio sukčiavimo augimą - net 139 proc. Šiomis dienomis jis ypatingas tuo, kad sukčiai prisistato „Google“, banko ar policijos atstovais ir taip galiausiai išgauna konfidencialius duomenis. Kitais atvejais sukčiai patys atvyksta paimti mokėjimo kortelės ir jos kodų, o gyventojai gan lengvai šiuos duomenis perduoda. Be to, pasitaiko atvejų, kai žmonės sumas išgrynina ir sukčiams atiduoda patys“, - sako L. Sadeckas.

Elektroniniais laiškais sukčiai praėjusiais metais apgaudinėjo rečiau (46 proc. Lietuvoje, 46 proc. Latvijoje ir 50 proc. Estijoje), o SMS žinutėmis - dar mažiau (44 proc. Lietuvoje, 34 proc. Latvijoje ir 36 proc. Estijoje), rodo „Norstat“ apklausa. Be to, nors praeitais metais „Luminor“ matomas duomenų viliojimo („phishing“) 50 proc. mažėjimas lyginant išviliojamas sumas, skaičius išties išliko didelis, teigia ekspertas.

„Anot Lietuvos Nacionalinio Kibernetinio saugumo centro, gyventojų kasdienis apsilankymas blokuotuose puslapiuose (įskaitant suklastotus) siekė beveik 10 tūkst. kartų per dieną, o gruodžio mėnesį šis skaičius siekė apie 25 tūkst. kartų. Atsižvelgiant į patirtų nuostolių mažėjimą, galima daryti prielaidą, kad „Luminor“ klientai tapo atsparesni apgaulingiems bandymams išgauti jų konfidencialius duomenis. Be to, 60 proc. tokių atvejų užkardė ir sukčiavimo prevencijos mechanizmai“, - pasakoja L. Sadeckas.

Taikosi net į neuždirbančius

Įdomu tai, kad telefoniniais skambučiais, el. laiškais ir SMS žinutėmis apgavikai taikosi net į tuos, kurių mėnesinės pajamos prilygsta nuliui.

„Apgaulingų skambučių telefonu sulaukia net 53 proc. nedarbingų Lietuvos gyventojų, kaip

rodo tyrimas. Šis rodiklis viršija apgavystes tų, kurių pajamos siekia 2 tūkst. eurų per mėnesį (49 proc.). Tokią pačią tendenciją apklausoje matome ir SMS žinučių atveju (53 proc. ir 41 proc. atitinkamai), nežymus skirtumas tik apgaulių el. laiškais statistikoje (47 proc. ir 51 proc. atitinkamai)", - pastebi ekspertas.

Iš kitos pusės, su apgavystėmis socialiniuose tinkluose visų trijų Baltijos šalių gyventojai susidūrė kone rečiausiai (15 proc. Lietuvoje, 21 proc. Latvijoje ir 24 proc. Estijoje, anot atliktos apklausos). Tačiau, pasak eksperto, realus poveikis yra kiek neraminantis - „Luminor“ banko duomenimis, daugėjo tų, kurie tikėdamiesi užsidirbti, padėjo sukčiams išgryninti pinigų arba pervedė jiems savo lėšas.

„Gyventojai patys to nesuprasdami tapdavo vadinamaisiais pinigų mulais ir socialiniuose tinkluose sutikdavo su netikrais darbo pasiūlymais. Pasak klientų, gautas sumas tereikėjo išgryninti ar pervesti į nurodytas sąskaitas, o už tai potencialūs „darbdaviai“ žadėjo atlygį. Tokių atvejų kiekis lyginant su 2023 metais išaugo netgi 200 proc.“, - aiškina ekspertas.

Kritiškai vertinkite žinutės turinį

Kaip pažymi ekspertas, pirmiausia, gavę el. laišką ar SMS žinutę su nuoroda ar priedu, atidžiai įvertinkite jų patikimumą. Pranešimai, kuriuose pastebimi neįprasti simboliai, keistas formatavimas ar loginės klaidos, turėtų kelti įtarimą.

„Jei gavote tokį pranešimą, atidžiai peržiūrėkite ir nespauskite jokių pateiktų nuorodų. Visgi, jei netyčia nuorodą ir paspaudėte, nepulkite į paniką - pinigai niekur neiškeliaus. Tačiau svarbu, kad jokiū būdu neįvestumėte ten savo asmeninių duomenų, tokių kaip PIN kodas, asmens kodas ir kt.“, - sako L. Sadeckas.

Taip pat, priduria „Luminor“ banko ekspertas, atkreipkite dėmesį į siuntėjo vardą ir adresą. Pavyzdžiui, sukčiai dažnai naudojami interneto svetainėmis, leidžiančiomis patiems pasirinkti siuntėjo vardą, todėl jų žinutės gali patekti į jūsų anksčiau gautų oficialių pranešimų srautą.

„Be to, sukčiai dažnai kuria skubos atmosferą - pranešimuose jie gali reikalauti veikti greitai, kalbėti apie ribotą laiką arba siūlyti prizus. Kitais atvejais pasitaiko ir grasinimų blokuoti paskyrą ar atšaukti tam tikras operacijas, tačiau visa tai tik siekis priversti jus veikti impulsyviai, kol nespėjote susivokti“, - teigia L. Sadeckas.

Jei kyla įtarimų dėl gautų pranešimų tikrumo, susisieki su tariama įmone oficialiais kontaktais, o prieš priimdami bet kokius finansinius sprendimus pasitarkite su patikimu finansų ekspertu arba patikrinkite informaciją oficialiuose šaltiniuose.

Apklausa „Luminor“ banko užsakymu Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje praėjusių metų gruodžio mėnesį atliko tyrimų bendrovė „Norstat“. Kiekvienoje Baltijos šalyje buvo apklausta apie tūkstantį 18-74 metų amžiaus žmonių.

